

УДК 330.354:378

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-3-25-34

THE IMPACT OF EDUCATION ON THE DEVELOPMENT
OF THE ECONOMY AND SOCIETY

ВПЛИВ ОСВІТИ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Tetiana SYDORCHENKO,
PhD in Economics, Associate
Professor

tetanasidorchenko@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9157-5023>

*Berdyansk State Pedagogical
University,
✉ 4, Schmidta st., Berdiansk,
Zaporizhzhia oblast, 71100, Ukraine
(temporarily relocated to:
66, Zhukovsky st., Zaporizhzhia,
69000, Ukraine)*

Тетяна СИДОРЧЕНКО,
кандидат економічних наук,
доцент

*Бердянський державний
педагогічний університет,
✉ вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ,
Запорізька обл., 71100, Україна
(тимчасово переміщений за
адресою: вул. Жуковського, 66,
м. Запоріжжя, 69000, Україна)*

Original manuscript received: November 05, 2023

Revised manuscript accepted: November 20, 2023

ABSTRACT

The main functions of education in the modern world are: reproduction of the human potential of the national economy; creation of an information base for the development of human potential, ensuring its development and, as a result, accelerating the socio-economic development of society and the personal development of an individual. The article examines the impact of education and science on economic growth and social development. The views of outstanding scientists on the role of education and science, starting from the classical school to representatives of the main directions of modern world economic theory, are summarized. Human capital (that is, the totality of people's knowledge, abilities and skills) is considered as one of the main factors in the growth of production and the economy. The trends of the growth of the role of education and science in ensuring the economic development of society are determined. A conclusion is made about the growth of the role of education and science in the development of society, which is accompanied by continuous changes in the content of scientific and educational activities, the scope of its distribution and influence on other spheres of life. A person's income depends on his education, every lost year of children's schooling turns into colossal losses for the country as a whole. Investments in education have up to 500% profitability, the development of soft skills, according to forecasts, will be the source of most of the profits in the economy of the future. A higher level of education helps to reduce the level of crime. The field of education also provides new vacancies. The results of the analysis of the impact of education on the growth of the gross domestic product in foreign countries indicate a general trend, according to which higher education costs correspond to a higher level of qualification of people and larger volumes of the gross domestic product. Education is entrusted with the performance of not only the economic function, but also the function of stimulating the development of scientific and technical progress and technological achievements.

25

ICV 2022: 80.27

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-3

Education, which meets the modern needs of society and the labor market, acts as a powerful adaptive potential that transforms society to modern socio-economic realities.

Keywords: *education, spending on education, human capital, economic growth, society.*

Вступ. Освіта навчає людину мислити та діяти. Це інструмент, який дає людям знання, вміння, інформацію, дозволяє їм знати свої права та обов'язки щодо своєї сім'ї, суспільства, нації. Освіта збагачує світогляд, розширює можливості боротьби з несправедливістю, насильством, корупцією та багатьма іншими неприємними моментами в житті суспільства.

Освіта дає знання про навколишній світ, які розвивають прогресивні погляди на життя. А це найголовніше в еволюції нації. Без освіти ніхто не буде досліджувати нові ідеї. Це означає, що людина не зможе розвивати світ, тому що без ідей немає творчості, а без творчості немає розвитку нації.

Питання значущості освіти і науки для економічного зростання та суспільного розвитку неодноразово порушувалися вченими в Україні та за кордоном. Серед економістів, чий імена та наукові концепції міцно увійшли в економічну теорію та практику економіки освіти, слід насамперед виділити А. Сміта, Т. Мальтуса, Дж. Мілля, А. Маршалла, А. Пігу, І. Шумпетера, Д. Гелбрейта, Р. Коуза, М. Фрідмана. Сучасна наука також виявляє великий інтерес до проблем розвитку ринку послуг, ролі людського фактора, функціонування освітніх систем. Видатними вченими, які зробили значний внесок у цей напрямок економічної науки, є М. Блауг, Г. Беккер, Д. Бок, М. Вест, М. Ліберман, Д. Норт, Г. Сорман, Л. Хайек, Т. Шульц. Вагомий внесок у дослідження впливу освіти і науки на розвиток економіки та суспільства зробили такі відомі вчені, як Е. Тоффлер, Д. Белл, М. Портер, Р. Солоу, С. Мочерний, В. Геєць, А. Гриценко, Ю. Бажал, В. Осецький та інші. У своїх наукових працях вони розкрили зміст впливу освіти і науки на економічне зростання, визначили передумови і фактори цього впливу, розробили алгоритми його оцінки для розвитку суспільства (Яненко, 2015).

Важливим аспектом, який вагомо впливає на сучасне індустріальне суспільство є освіта. Для того щоб мати можливість вижити в конкурентному світі людям потрібна хороша освіта. Зважаючи на важливу роль вищої освіти у сприянні економічному розвитку країни, доцільним є визначення рівня віддачі від вищої освіти, як на макро- так і на мікрорівні з точки зору більш високих доходів і більшої конкурентоспроможності на ринку праці.

Метою статті є дослідження ролі освіти і науки в економічному зростанні та розвитку суспільства.

Методи та методики дослідження. У процесі написання статті були використані теоретичні методи: аналіз наукових джерел, систематизація й узагальнення даних.

Результати дослідження. Освіта є одним з найдавніших соціальних інститутів, зумовлена потребами суспільства відтворювати і передавати знання, уміння, навички, готувати нові покоління для життя,

готувати суб'єктів соціальної дії для вирішення економічних, соціальних, культурних проблем, що стоять перед людством. Однією з найважливіших переваг освіти є те, що вона покращує особисте життя людини та допомагає суспільству безперерійно працювати.

Переміщення інтелекту та наукових знань у центр основних чинників стійкого економічного зростання стали причиною концентрації уваги сучасних дослідників щодо становлення економіки знань, яка сьогодні розглядається як гарант поступального руху суспільства, побудови конкурентної економіки, задоволення постійно зростаючих потреб людей та зміцнення соціальної згоди (Варналій, 2015; Геєць, 2004).

На підставі соціальних досліджень можна стверджувати, що система освіти є одним із базових соціальних інститутів, які формують еліту суспільства. Власне тому є важливим усвідомлення необхідності переходу до нової освітньої системи – головна мета якої максимальний розвиток здібностей людини, є ключовим показником і основним важелем сучасного прогресу. Як і у всьому сучасному світі, значення освіти як найважливішого чинника формування нової якості економіки і суспільного життя підвищується разом із зростанням впливу людського капіталу.

Визначна роль освіти і науки в розвитку суспільства висвітлюється в працях багатьох знаних учених, починаючи ще з класичної школи. Загальновідомі положення В. Петті, А. Сміта, Д. Рікардо та інших видатних вчених про роль освіти в підготовці кваліфікованої робочої сили (табл). Як засвідчує теорія «людського капіталу» знання, навички та інші здібності людини є капіталом, а витрати на освіту, підготовку робочої сили на виробництві є вкладеннями, що формують цей капітал. Прихильники цієї теорії виходили з того, що праця освіченої людини продуктивніша, що свідчить про зростання національного багатства внаслідок здійснення витрат на освіту. За підрахунками західних і вітчизняних економістів, майже третина приросту валового внутрішнього продукту в розвинутих країнах світу нині забезпечується інвестиціями у сферу освіти (Яненко, 2015).

Таблиця 1

Погляди видатних вчених на роль освіти і науки

Вчений	Погляд на роль освіти і науки
Вільям Петті	Знання і навички вважав частиною багатства людини і суспільства в цілому. Розглядав можливість вартісної оцінки людини з огляду на її корисні властивості
Адам Сміт	Стверджував, що вкладений капітал у розвиток знань і майстерності має давати прибуток
Давід Рікардо	Витрати на освіту відносив до витрат на відтворення робочої сили. Вважав, що розмір заробітної плати залежить від рівня витрат на освіту і навчання від рівня здібностей робітників і службовців до праці
Карл Маркс	Стверджував, що сукупність потреб, здібностей, творчих обдарувань і ступінь вправності людей є справжнім багатством суспільства
Альфред Маршалл	Вважав, що підвищення рівня освіти працівника призводить до зростання його продуктивності праці, а також продуктивності праці тих хто працює поруч з ним. Наголошував на активній і визначальній ролі держави у розвитку освіти.

Елвін Тоффлер	Доводить, що для економічного розвитку найважливішим ресурсом є знання і вони невичерпні. Із зростанням кількості людей які звертаються до знань, зростає обсяг наявних знань.
Даніел Белл	Основною інституціональною цінністю суспільства вважав науку та знання
Майкл Портер	Вважав освіту дуже важливим інститутом держави для підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни. А для того щоб вона стала реальною конкурентною перевагою, необхідні високі освітні стандарти, поєднання теоретичної підготовки з практичним навчанням, існування у країні різних навчальних закладів, тісна співпраця навчальних закладів з підприємствами, вагомі внески компаній у професійну підготовку своїх працівників.
Роберт Солоу	Довів, що понад 80% зростання виробництва забезпечується за рахунок НТП

У сучасному світі освіта виконує наступні основні функції: здійснює відтворення людського потенціалу національної економіки; створює інформаційну базу для розвитку людського потенціалу, забезпечує його розвиток і, як наслідок, сприяє прискоренню соціально-економічного розвитку суспільства та особового розвитку індивіду.

На переконання вчених-економістів, «сьогодні тільки через знання можна створити і розвивати економіку, здатну бути конкурентоспроможною і забезпечувати сучасний рівень життя населення... При цьому боротьба відбувається, насамперед, за подальше нагромадження знань, забезпечення їх безперервного трансферу в суспільстві і матеріалізації в техніці й технологіях» (Геєць, 2006:11).

Згідно з наявними оцінками не стільки цифровізація сама по собі сприяє прискоренню розвитку промисловості й економічному зростанню країни (Вишневський, 2020), скільки людський капітал, тобто сукупність знань, умінь і навичок людей (Agolla, 2018).

Основи сучасної концепції людського капіталу у зв'язку з економічним зростанням закладено в дослідженнях Т. Шульца та Г. Беккера. Зокрема, Т. Шульц, який одним із перших надав визначення людському капіталу, розглядаючи інвестиції у знання людей як вкладення в чинники виробництва для отримання додаткового продукту, тобто вважав освіту одним з основних чинників економічного зростання. Також вчений робив акцент на інвестиціях як категорії, що дає можливість позитивно впливати на якість персоналу, та досліджував ці вкладення досить широко, не обмежуючись формальною освітою.

Роботи Г. Беккера сприяли подальшим дослідженням у сфері теорії людського капіталу. Значну увагу науковець приділяв аналізу інвестицій в освіту персоналу та віддачі від цих інвестицій, оцінці їх впливу на прибуток підприємств і економічні вигоди держави. Г. Беккер розглядав інвестиції в освіту як з позиції робітників, яким навчання дає можливість збільшити свої доходи, так і з сторони підприємства, яке, вкладаючи в навчання персоналу, підвищує продуктивність праці та прибуток, а також з позиції держави, якій освіта людей дозволяє забезпечувати економічне зростання.

Теорія людського капіталу набула поширення у науковій літературі, а її прихильники продовжують підкреслювати важливість освіти персоналу та необхідність інвестицій у нього, обґрунтовуючи це зростанням виробництва та економіки. Однак виявити і довести їх прямий взаємозв'язок непросто. Інвестиції в освіту не забезпечують автоматично економічного зростання, багато чого залежить від обставин, місця та часу, рівня розвитку техніки і технологій, особливостей національного менталітету та культури, у тому числі технічної, якості інституційного середовища та ін. У зв'язку з цим, крім теоретичного аналізу проблеми, значний інтерес становлять емпіричні дослідження.

Зокрема, аналіз, виконаний Е. Пелінеску на основі побудованої моделі впливу людського капіталу на економічне зростання, засвідчив існування тісних взаємозв'язків між ВВП на душу населення та інноваційним потенціалом працюючих, а також ВВП на душу населення та кваліфікацією, що відповідає концептуальним положенням теорії про позитивний вплив якості людського капіталу на економічне зростання. Разом з тим виявлено негативну кореляцію ВВП на душу населення та витрат на освіту, представлених у вигляді відсотка від ВВП, що обґрунтовано неоднорідністю вибірки країн (їх різним рівнем економічного розвитку).

У роботі А. Тейшейра і А. Кейросб надано динамічну оцінку взаємозв'язку таких показників: ВВП на душу населення, кількість років середньої освіти, частка наукомістких галузей у загальній зайнятості, рівень інвестицій у фізичний капітал, частка суспільного споживання у ВВП, темпи приросту населення, а також індекси політичних прав і громадянських свобод. На основі результатів побудови економічної моделі встановлено, що взаємодія людського капіталу та високотехнологічних галузей промисловості позитивно впливає на економічне зростання, проте в країнах із різним рівнем розвитку це відбувається по-різному. У високорозвинутих країнах такий взаємозв'язок є позитивним. У країнах із перехідною економікою людський капітал істотно впливає на економічне зростання загалом, але при цьому у високотехнологічних галузях цей взаємозв'язок є негативним. Як вважають автори дослідження, за відсутності в країні високотехнологічного виробництва наявність висококваліфікованого персоналу не приведе до прискорення економічного зростання.

Проведений Ф. Кокотовичем регресійний аналіз залежності ВВП від показників людського капіталу у скандинавських країнах і Південносхідній Європі засвідчив, що серед відібраних ним змінних найбільший взаємозв'язок спостерігається між загальними державними витратами на освіту та ВВП. При цьому автор дійшов висновку, що найбільшою мірою людський капітал впливає на зростання ВВП у розвинутих країнах.

У дослідженні (Radulescu, Fedajev, Sinisi, Popescu, Iacob, 2018) підкреслено роль вищої освіти в забезпеченні економічного розвитку таких країн ЄС, як Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Болгарія та Румунія.

Результати регресійного аналізу впливу вищої освіти на показники економічної конкурентоспроможності та ВВП на душу населення показали сильну кореляцію змінної вищої освіти з іншими змінними. Це дозволило авторам дійти висновку про те, що вища освіта не тільки підвищує економічну конкурентоспроможність країни, але і сприяє зростанню ВВП (Чекіна, Воргач, 2020).

Отже, теоретичні й емпіричні дослідження загалом дають можливість стверджувати про позитивний вплив рівня освіти людей на економічне зростання при врахуванні інших чинників (у тому числі загального рівня розвитку країни).

Можна стверджувати, що освіта яка відповідає вимогам ринку праці та потребам суспільства, відіграє роль могутнього адаптивного потенціалу який трансформує суспільство до сучасних соціоекономічних реалій, що стає найважливішою умовою успішного і стійкого суспільного розвитку. Роль освіти та науки у соціально-економічному розвитку суспільства наведено на рисунку (Яненкова, 2015).

Значення освіти та науки для світової спільноти підтверджено значною увагою яка була приділена цьому питанню на різноманітних заходах світового рівня. Зокрема у Звіті Всесвітнього економічного форуму, який оприлюднили у травні 2022 року велика увага приділена освіті та її впливу на економічний розвиток як країн в цілому так і окремих фізичних осіб.

Рис. 1. Роль освіти і науки у соціально-економічному розвитку суспільства

Звіт об'єднав результати досліджень щодо ефективності фінансових вкладів у освіту, а також збитків, яких зазнає держава, якщо освіта в простій. Отже, як зазначено в звіті, якщо були пропущені або виявились неефективними півтора року шкільної освіти, це призводить до зниження доходів протягом усього майбутнього життя кожного учня на 3,9%. Для країни це обійдеться зниженням на 2,2% майбутнього валового внутрішнього продукту (ВВП). Загалом сучасна криза освіти спричиняє економічні втрати в усьому світі до 17 трлн доларів.

При цьому важливе значення має не сам час формального перебування у школі, а повноцінне засвоєння знань та навичок. У багатьох країнах, на жаль, школярі кидають навчання або відбувають уроки та не отримують знань. Наприклад, реальний час навчання випускника школи у Тунісі, Бразилії, Малайзії – 7 років. Порівняти результати навчання дають змогу універсальні інструменти. Але, згідно з нещодавньою оцінкою Світового Банку, понад третина країн світу не перевіряє показники щодо сформованості навичок читання та математики в учнів початкової школи. У базовій освіті цей показник ще вищий: у половини країн бракує необхідних даних.

Доведеним є факт, що люди з кращою шкільною освітою більше заробляють. Додатковий рік навчання в середньому дає людині на 9% вищий зарібок протягом усього життя. А в окремих випадках, наприклад, якщо йдеться про жінок у країнах Африки, до 15% вищий, ніж у решті людей. У країнах із низьким рівнем доходу це особливо помітно. Інвестиція в один долар у освіту дитини дає до п'яти доларів прибутку протягом усього життя. Найвищої, тобто у 500%, рентабельності інвестицій можна досягнути у країнах з низьким рівнем доходу, якщо фінансування буде скероване на підтримку початкової та середньої ланок освіти. Основні інвестиції слід робити у розвиток soft skills. Саме вони, за прогнозами, стануть джерелом більшої частини прибутків в економіці майбутнього. Учені підраховали: якщо покращити в усіх учнів із 10 розвинених країн здатність до співпраці у розв'язанні проблем, це принесе 2,54 трлн доларів для світової економіки. Таке підвищення продуктивності очікується, якщо це вміння у школярів буде розвинене хоча б на середньому рівні. Зокрема, найбільше користі отримає Європа з потенційним збільшенням на 0,51 трлн доларів.

Вищий рівень освіти також сприяє зниженню рівня злочинності. Американське дослідження довело: якщо школу завершить на 1% підлітків більше цього року, у наступні роки буде вчинено на сто тисяч злочинів менше. А це призведе до майже 2,1 млрд. доларів заощадження.

Сфера освіти сприяє розвитку ринку праці. Щоб досягти такої Глобальної ціль ООН зі сталого розвитку як якісна освіта, в найближчі роки у світі знадобиться ще 69 мільйонів учителів. Нині у школах працює 85 млн. освітян.

Освітній рівень робочої сили – основна рушійна сила у прийнятті та застосуванні нових технологій, що й веде до економічного зростання. Від навчальних успіхів залежить 60% продуктивності фахівців, як довело

дослідження 64 країн світу. А цілеспрямовані інвестиції в підвищення кваліфікації робочої сили може додати понад 4 мільярди доларів до глобальної ВВП через підвищення продуктивності (Звіт Всесвітнього економічного форуму, 2022).

Висновки. Отже доходимо до висновку, що умовах інформатизації й глобалізації суспільства роль освіти в XXI ст. невпинно зростатиме і в майбутніх суспільствах будь-яка модель розвитку, котра неспроможна буде використовувати потенціал освіти та забезпечувати якісний розвиток населення буде не тільки неефективною, але відмежує країну від глобального економічного розвитку. Сьогодні на освіту покладається виконання не тільки економічної функції, а й функції стимулювання розвитку науково-технічного прогресу і технологічних досягнень. Разом з цим зростає й значущість соціальної ролі освіти у вихованні громадян для життєдіяльності й розвитку взаємозалежного світу на цивілізованих засадах.

Існує безліч інших суспільних переваг від інвестицій в освіту. Більш освічені люди мають активнішу громадянську позицію та більше довіряють державним інституціям. Сильні та впливові інституції, своєю чергою, створюють основу для ефективного бізнес-середовища і, зрештою, до більшого економічного добробуту.

Література

1. Варналій З. С. Роль економіки знань у розвитку національної інноваційної системи. *Наука і бізнес. Економіка знань. І междун. научн.-практ. форум: тези докладів форуму.* Днепропетровск, 2015. С.60–65.
2. Вишневіський О. С. Вплив цифровізації на промисловість: проблеми визначення в країнах ЄС. *Економіка промисловості.* 2020. № 1 (89). С. 31–44.
3. Геєць В. Характер перехідних процесів до економік знань. *Економіка України.* 2004. № 4. С. 4–14.
4. Звіт Всесвітнього економічного форуму, опублікований 16 травня 2022 року. Каталізатор освіти 4.0: інвестування в майбутнє навчання для відновлення, орієнтованого на людину. URL : <https://www.weforum.org/publications/catalysing-education-4-0-investing-in-the-future-of-learning-for-a-human-centric-recovery/> (дата звернення: 11.10.2023).
5. Україна у вимірі економіки знань / за ред. акад. НАН України В. М. Гейця. Київ : Основа, 2006. 592 с.
6. Чекіна В., Воргач О. Вплив витрат на освіту на економічне зростання: емпірична оцінка. *Економіка промисловості.* 2020. № 3 (91). С. 96–122.
7. Яненкова Г. Роль освіти і науки для економічного росту і розвитку суспільства. *Економіка та держава.* 2015. № 7. С. 6–9.
8. Agolla J. E. Human Capital in the Smart Manufacturing and Industry 4.0 Revolution. *Digital Transformation in Smart Manufacturing.* 2018. P. 41-58. URL : https://www.researchgate.net/publication/323462668_Human_Capital_in_the_Smart_Manufacturing_and_Industry_40_Revolution (дата звернення: 10.09.2023)

References

1. Varnaliy, Z. S. (2015). *Rol ekonomiki znan u rozvitku natsionalnoi innovatsiynoi sistemi* [The role of the knowledge economy in the development of the national innovation system]. *Nauka i biznes. Ekonomika znany. I mezh dun. nauchn.-prakt. Forum: tezisy dokladov foruma – Science and business. Economy of*

knowledge. And international scientific and practical forum. Dnepropetrovsk, 60–65. [in Ukrainian]

2. Vyshnevskiy, O. S. (2020). *Vplyv tsyfrovizatsii na promyslovist: problemy vyznachennia v krainakh YeS* [Impact of digitalization on industry: problems of definition in EU countries]. *Ekonomika promyslovosti – Economy of industry*, 1 (89), 31–44. [in Ukrainian]

3. Heiets, V. (2004). *Kharakter perekhidnykh protsesiv do ekonomik znan* [The nature of transition processes to knowledge economies]. *Ekonomika Ukrainy – Ukraine economy*, 4, 4–14. [in Ukrainian]

4. Vsesvitnij ekonomichnyj forum (2022). *Katalizator osvity 4.0: investuvannia v maibutnie navchannia dlia vidnovlennia, orientovanoho na liudynu* [Education Catalyst 4.0: Investing in the Future of Learning for Human-Centred Recovery] : zvit Vsesvitnoho ekonomichnoho forumu opublikovanyi 16 travnia 2022 roku. URL : <https://www.weforum.org/publications/catalysing-education-4-0-investing-in-the-future-of-learning-for-a-human-centric-recovery/> [in Ukrainian]

5. Heits, V. M. (Ed.). (2006). *Ukraina u vymiri ekonomiky znan* [Ukraine in terms of the knowledge economy]. Kyiv : Osnova. [in Ukrainian]

6. Chekina, V., Vorhach, O. (2020). *Vplyv vytrat na osvitu na ekonomichne zrostantia: empirychna otsinka* [The Impact of Education Expenditures on Economic Growth: An Empirical Assessment]. *Ekonomika promyslovosti – Economy of industry*, 3 (91), 96–122. [in Ukrainian]

7. Yanenkova, H. (2015). *Rol osvity i nauky dlia ekonomichnoho rostu i rozvytku suspilstva* [The role of education and science for economic growth and development of society]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state*, 7, 6–9. [in Ukrainian]

8. Agolla, J. E. (2018). *Human Capital in the Smart Manufacturing and Industry 4.0 Revolution*. Digital Transformation in Smart Manufacturing, 41–58. URL : https://www.researchgate.net/publication/323462668_Human_Capital_in_the_Smart_Manufacturing_and_Industry_40_Revolution [in English]

АНОТАЦІЯ

Основними функціями освіти у сучасному світі є: відтворення людського потенціалу національної економіки; створення інформаційної бази для розвитку людського потенціалу, забезпечення його розвитку і, як наслідок, – прискорення соціально-економічного розвитку суспільства та особистого розвитку індивіду. У статті досліджено вплив освіти і науки на економічне зростання та суспільний розвиток. Узагальнено погляди видатних вчених на роль освіти і науки починаючи з класичної школи до представників основних напрямів сучасної світової економічної теорії. Розглянуто людський капітал (тобто сукупність знань, умінь і навичок людей) як один із основних факторів зростання виробництва та економіки. Визначені тенденції зростання ролі освіти і науки у забезпеченні економічного розвитку суспільства. Зроблено висновок про зростання ролі освіти і науки в розвитку суспільства, що супроводжується безперервними змінами в змісті науково-освітньої діяльності, масштабах її розповсюдження і впливу на інші сфери життєдіяльності. Від освіченості людини залежить її прибуток, кожен втрачений рік шкільного навчання дітей обертається колосальними збитками для країни в цілому. Інвестиції в освіту мають до 500% рентабельності, розвиток soft skills, за прогнозами, стане джерелом більшої частини прибутків в економіці майбутнього. Вищий рівень освіти сприяє зниженню рівня злочинності. Сфера освіти також забезпечує нові вакансії. Результати аналізу впливу освіти на зростання валового внутрішнього продукту у зарубіжних країнах свідчать про загальну тенденцію, згідно з якою більшим витратам на освіту відповідає вищий

рівень кваліфікації людей і більші обсяги валового внутрішнього продукту. На освіту покладається виконання не тільки економічної функції, а й функції стимулювання розвитку науково-технічного прогресу і технологічних досягнень. Освіта, що відповідає сучасним потребам суспільства і ринку праці, виступає могутнім адаптивним потенціалом, який трансформує суспільство до сучасних соціоекономічних реалій.

Ключові слова: освіта, витрати на освіту, людський капітал, економічне зростання, суспільство.